

Ujet in ovekovečen blišč cirkusa

Jože Suhadolnik *Knjiga fotografij
in razstava o prav posebnem
zabaviščnem fenomenu*

Fotograf Jože Suhadolnik je nedavno pri založbi Rostfrei Publishing izdal knjigo fotografij *Cirkus*. V objektiv je ujel zadnje dneve cirkusa, ki je blestel konec 19. stoletja, proti koncu 20. stoletja pa je v Evropi izginjal. Odprtje razstave *Cirkus* bo 25. maja ob 19. uri v fotogaleriji Stolp v Mariboru. Predstavitev knjige bo 18. junija v ljubljanski galeriji Fotografija.

ZDENKO MATOZ

Cirkus nas je kot otroke očaral. Ta blišč in vonj po neznanem. Kdaj ste prvič bili v cirkusu? Verjetno, ko sem bil star kakšnih šest, sedem let. Cirkus je bil takrat senzacija, fascinalni so me gigantski šotori. Vse se mi je zdelo ogromno, pa ves ta blišč, rdeča barva, pa lesene klopi. Sedeži v prvi vrsti so bili oblazinjeni, celo ograja, na katero si se lahko naslonil.

Kaj pa kot fotograf?

To je bil cirkus Moira Orfei leta 1999 v Ljubljani. Imel sem srečo, da je prijateljica Mojca Suhadolc Černe, ki je z istega konca Ljubljane, delala kot konferansjeka v slovenščini za vse cirkuse, ki so prišli k nam. Omogočila mi je, da sem šel v zaodrje cirkusov.

To ni bilo tako preprosto?

Daleč od tega. Cirkuski ljudje neradi vidijo, da se plaziš okoli

Kakšen teden ali štirinajst dni so nastopali v enem kraju, nato so v treh urah podrli in pospravili šotor, spakirali sebe in živali ter odpotovali v mesto petsto kilometrov stran ali še več.

njihovih prikolik in jim rineš fotoaparata pod nos.

Žal kot otrok nisem bil v cirkusu, temveč šele kasneje, s svojimi otroki. Odrasle oči vidijo cirkus povsem drugače, mar ne?

Seveda. Od sladkorne pene te bolj zobje, pa smrdi in vse skupaj je tako majhno in razvlečeno. Kolikor si v cirkusu užival kot otrok, v nastopih klovnov, recimo, toliko se kot odrasel hitro začneš dolgočasiti, saj ni več tako zanimivo. Pa

res ne moreš uživati v maltretiranju živali. Takega cirkusa že dolgo ni več.

V knjigi fotografij ste ujeli svet, ki izginja.

V nekaterih delih sveta je to še mogoče videti. V Vietnamu, Kambožji in na Kitajskem v cirkuskih

Danes so v določenih primerih v evropskih cirkusih dovoljene le domače živali. FOTOGRAFIJI JOŽE SUHADOLNIK

predstavah še uporabljajo tudi divje živali, v Evropski uniji pa je to strogo prepovedano. Mislim, da je na Siciliji še dovoljen nekaj izjem. Ko je leta 2015 umrla kraljica cirkusa Moira Orfei, je njen cirkus prevzel sin Stefano, nato je vse skupaj propadlo. Potem ga je oživil v manjšem obsegu in mislim, da tam še lahko nastopa z živalmi.

Kako so nastajale fotografije in kje?

Cirkuse sem fotografiral predvsem po Italiji in Sloveniji. Šel sem službeno v Italijo, saj sem imel celo privilegij, da sem osebno poznal Moira Orfei in bil pri njej v prikolici. Na žalost mi tam ni dovolila fotografirati. Če bi mi, ta knjiga ne bi bila črno-bela, temveč bi morala biti v barvah (smeh).

Obilica glamurja in kiča?

Vse je bilo roza. Roza slončki, roza postelja, roza vse ... Ona je bila predvsem v Italiji zelo prepoznavna javna osebnost, znana tudi po številnih vlogah v italijanskih

filmih. To je bila ... kar zanimiva izkušnja.

Koliko so vam cirkuski ljudje pustili blizu? So bili odprti ali nezaupljivi?

Trajalo je kar nekaj let, da so se me navadili, da so se me spomnili,

Ko je leta 2015 umrla kraljica cirkusa Moira Orfei, je njen cirkus prevzel sin Stefano, nato je vse skupaj propadlo.

predvsem glavni šef, sin Moira Orfei. In da so videli, da skušam z empatijo pristopiti k njim, da jih ne jemljem kot objekte fotografiranja. Ta knjiga je na neki način demistifikacija glamurnosti cirkusa.

To je zelo naporna služba ... Kakšen teden ali štirinajst dni so

nastopali v enem kraju, nato so v treh urah podrli in pospravili šotor, spakirali sebe in živali ter odpotovali v mesto petsto kilometrov stran ali še več.

Nomadsko cirkusko življenje se morda mladim zdi vabljivo in očarljivo. Vendar je to zelo trd kruh.

Zelo trd. Prehranjujejo se v svoji menzi, spijo po prikolicah, vsakih nekaj tednov novo mesto ... Ko si star petindvajset let, je to mogoče še zabavno, pri petdesetih pa že dolgo ne več.

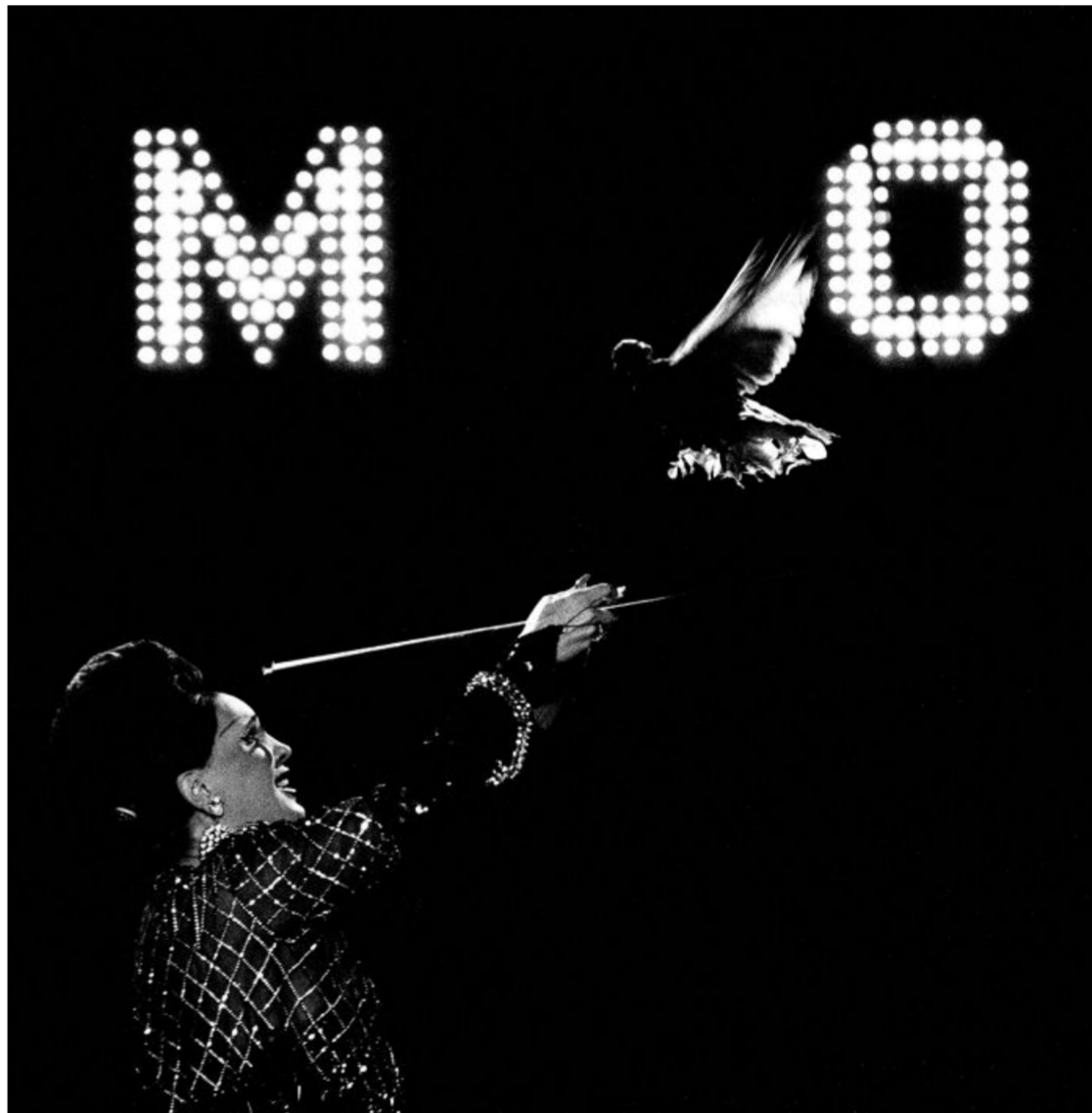
Evropska zakonodaja in nove tehnologije zabave so odpravile cirkuse stare sorte. Vi ste še ujeli zadnji vlak, da ste to dokumentirali.

Res je, cirkus v tej obliki že dolgo ne jemljem kot objekte fotografiranja. Ta knjiga je na neki način demistifikacija glamurnosti cirkusa.

Vaše fotoraziskovanje cirkusa kot vse bolj obrobnega poja-

Jože Suhadolnik je knjigo *Cirkus* posvetil svetu zabave, ki ga več ni. FOTO MATEJ DRUŽNIK

Moira Orfei je bila v Italiji prepoznavna javna oseba, znana tudi po številnih filmskih vlogah.

va industrije zabave nekoliko sovpadajo z vašim siceršnjim zanimanjem za obstranske družbene pojave. Taki robovi veliko povedo o družbi.

Namenoma raziskujem ter fotografiram socialno in družbeno zaprte skupnosti, kot so bili na primer v osemdesetih letih prejšnjega stoletja panksi in kompletna glasbena, vizualna ter gledališka alternativa v takratni Jugoslaviji, center CUDV v Črni na Koroškem, bošnjaški begunci,

zaprti v zbirnih centrih v začetku devetdesetih v Sloveniji, Ravenski pustovi kot fenomen praznovanja prihoda pomladi v vaseh Jezerca, Magozd in Drežniške Ravne. Kot avtorju se mi zdi neposredna izkušnja spoznavanja teh ljudi neprecenljiva v razumevanju sveta okrog sebe zadnjih štirideset let, kolikor delujem.

Kaj pa tehnična plat fotografij? Fotografije v knjigi sem naredil analogno. Fotografiral sem

izključno na filme srednjega formata in v primerjavi s sedanjo tehnologijo je to bila totalna muka. Vedno je bilo zelo malo svetlobe, zato sem uporabljal zelo občutljive filme. Ko sem prišel ven in z njimi fotografiral, so seveda bila na fotografijah velika zrna fotografske emulzije. Filmov namreč nisem menjal. Tako da je to bil velik tehnični izziv. Veliko bolj zahtevno, kot je danes fotografirati z digitalnim fotoaparatom.

Prestižna nagrada in nov projekt

Karmina Šilec *Nocoj premiera glasbenogledališko-pripovednega projekta Šema elektro, jutri v Rotterdamu podelitev nagrade za projekt Threnos*

Karmina Šilec bo jutri v Rotterdamu na festivalu O. prejela nagrado za glasbenogledališko ustvarjanje – Glasbeno gledališče Zdaj (Music Theatre Now) za produkcijo projekta Carmine Slovenice *Threnos (Za grlo)*. Danes pa bo v izvedbi ansambla Kebataola uprizorjeno njeno novo scenско-glasbeno delo *Šema elektro*, ki temelji na knjižni trilogiji *Baba*.

PETER RAK

Projekt *Šema elektro* za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektronično nastaja kot del cikla *Baba*. Vsebinsko delo izhaja iz tem, kot jih je Karmina Šilec zastavila v knjigah *Kolosalna balkanska fikcija* in *Katalog*. *Šema elektro* je hibridno delo, projekt glasbenogledališko-pripovedne oblike, ki ruši meje med odrskimi govoricami in je metafora za odpiranje misli, dojemanja in izkušnje. Zastavlja obliko pripovedništva, ki

je inspirirano z guslarskim konceptom govora in petja ob spremeljavi enostrunskega glasbila. Glasbeni jezik se poigrava z dvojnostmi med urbani in ruralnim, ljudskim in »visokim«, analognim in digitalnim, monofonim in polifonim. Uporaba sodobne tehnologije je za produkcijo glasbe, na primer hibridizacija in kloniranje glasov in zvokov ter fiktivnih referenc na tradicionalno dediščino (izmišljene etničnosti) pa prinaša različne pomenske smeri.

Štirinajstčlanska zasedba ansambla Kebataola raziskuje, kako prek osnovne reference, to so virdžine oziroma tako imenovane zaprisežene device z Balkana, slik nekega prostora, fragmentov iz življenja žensk in kritike zahodnega pogleda na fenomen virdžin sporočati politično vprašanje sodobne družbe, in sicer o vlogi ter položaju spola in interpretacije moči, ki jo v nas prenaša zgodovina. »Šema elektro deluje kot platno, na katero so

projicirane vsebine zavesti družbe, njena prepričanja, zgodovina in sedanost, vedenja in zablode.« je projekt opredelila avtorica in dodala, da bo predstavljen kot delo v nastajanju. Prva izvedba novega avtorskega dela Karminine Šilec bo danes zvečer v CS Loži v Mariboru, vstopnice so razprodane.

Velika konkurenca

»Threnos je vznemirljiva predstava ne le zaradi rituala, v katerega vključi občinstvo, temveč tudi zaradi močnega sporočila. Zamisel o razumevanju narave in refleksiji družbe skozi metaforo žalovanja za živalmi stoji kot izkušnja, v kateri je povezanost zagotovljena. Tudi glasbena kompozicija izstopa kot poziv k skupnostim in k lepoti, ki ji močna forma postavitve daje navdihujoč medprostor za notranjo refleksijo,« so v utemeljitvi nagrade zapisali člani strokovne žirije nagrade Glasbenega gledališča Zdaj (Music Theatre Now, MTN).

Predstava *Threnos* bo na festivalu na ogled v programskem sklopu O. Cinema Now.

Projekt Šema elektro za ženske glasove, akustične, elektroakustične instrumente in elektronično vsebinsko izhaja iz tem, kot jih je Karmina Šilec zastavila v knjigah Kolosalna balkanska fikcija in Katalog.

Mednarodni festival opere, glasbenega gledališča in gledališča O. letos gosti tudi podelitev teh nagrad, ki veljajo za vodilne na po-

dročju mednarodnega tekmovanja premiernih produkcij novih glasbenogledaliških del, ki nastajajo v profesionalnih produkcijskih hi-

šah. Od leta 2008 je na tekmovanju sodelovalo več kot tisoč svetovnih premier nove opere in glasbenega gledališča kot del tega edinstvene-

Projekt *Threnos* je prejel nagrado v konkurenci 150 predstav z vsega sveta. FOTO RUDI URAN

ga srečanja, ki povezuje praktike in organizatorje teh dogodkov z vsega sveta. Nagrada ima še večjo težo, ker se je tokrat v konkurenci pomerilo kar 150 predstav, sodeloval pa je tudi pri projektu *MTN nagradenci v dialogu z naslovom Širjenje umetniških praks*.

Predstava *Threnos* v izvedbi ansambla Choregie – novoglasbeno gledališče je bila pri nas premierno predstavljena pred dvema letoma, tik pred zaprtjem kulturnih institucij zaradi pandemije, lani pa je projekt izšel tudi na zgoščenci. Ustvarila jo je mednarodna umetniška zasedba, ob skladatelju Jacobu Cooperju in avtorici glasbenega ter uprizoritvenega koncepta Karminine Šilec še pesnica Dora Malech, scenograf Dorian Šilec Petek, avtorica risb in videa Young Joo Lee, umetniška sodelavka Sidra Bell, kostumografka Tina Bonča, oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak ter oblikovalec zvoka Danilo Ženko.